

Universiteit
Leiden

The Netherlands

Kickboksende moslima's in Nederland: religieus, seculier of beide?

Rana, J

Citation

Rana, J. (2022). Kickboksende moslima's in Nederland: religieus, seculier of beide? *Zemzem. Tijdschrift Over Het Midden-Oosten, Noord-Afrika En Islam*, 2022(2), 28-35. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3513822>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3513822>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Kickboksende moslima's in Nederland: religieus, seculier of beide?

Jasmijn Rana

Media, beleidsmakers en wetenschappers zien de sportparticipatie van moslima's vaak als teken van 'empowerment' en 'integratie' in de Nederlandse samenleving. In die berichtgeving lijkt keuzevrijheid in sport van moslima's lijnrecht tegenover hun religiositeit te staan. Aan de hand van *women-only* kickboksen laat Jasmijn Rana zien dat vroomheid niet in strijd is met het ontwikkelen van een sportersidentiteit. Seculariteit en religie zijn daarin juist onlosmakelijk met elkaar verbonden.

*Ik ben gaan kickboksen om dezelfde reden dat ik naar deze wijk verhuisd ben: omdat ik me erin thuis voel. Hier vind ik de winkels die ik nodig heb. Ik voel me verbonden met de mensen. En *women-only* kickboksen is een hobby die beter bij mijn religie past dan bijvoorbeeld flamencodansen, wat ik deed voordat ik me bekeerde tot de islam.*

Gedurende haar proces van bekering besloot de 31-jarige Marcía om te gaan kickboksen in een setting met alleen vrouwen. Ze had al wat aerobickickbokservaring bij een sportschool, maar ze was nog nooit naar een kickboks-gym geweest. Terwijl Marcía zich onderdompelde in de islam (ze was daarvoor niet religieus), begon ze haar kickbokstraining. De sport kent veel Marokkaans-Nederlandse rolmodellen, is financieel toegankelijk en heeft als buurtsport een sterke netwerkfunctie.

Dat de trainingen gescheiden waren voor mannen en vrouwen was doorslaggevend voor Marcía's besluit om lid te worden van de gym. Ook de wetenschap dat ze zou toetreden tot een groep gelijkgestemden speelde een rol. Kickboksen is niet een specifiek islamitische sport, maar de scheiding tussen mannen en

Deze kickbokser koos voor een roze broek en roze handschoenen en scheenbeschermers. Foto: Jasmijn Rana

vrouwen en het feit dat in sommige wijken de meeste deelnemers, inclusief de trainers, moslim zijn, laten aspirant-leden zien hoe kickboksen gemakkelijker dan andere sporten kan worden omgevormd tot een geschikte recreatieve sport.

‘Gered’ door sport

Kickboksen is populair onder moslima’s in Nederland. Hoewel sommigen van hen deelnemen aan gemengde trainingen, hebben vooral de zogenaamde *women-only* trainingen de drempel voor veel vrouwen en meisjes verlaagd. Onder de bezielende leiding van een trainer en in interactie met leeftijdsgenoten, leren de vrouwen hoe ze moeten stoten, trappen en sparren. Kickbokslessen voor alleen vrouwen worden vaak aangeboden door kickboksclubs die bekend staan om hun wedstrijdvechters, inclusief de sport-schooleigenaren en de trainers zelf. De expertise van de trainers voedt een levenslange passie voor de sport, ook al hebben de meeste vrouwen niet de ambitie om competitief te sporten. Het is vooral een hobby die zorgt voor lichaamsbeweging, een fit lichaam en een hoop gezelligheid.

Kickboksen is populair onder moslima’s in Nederland

De populariteit van kickboksen onder moslima’s in Nederland is volgens

kranten als *Trouw* en *Metro* opmerkelijk.¹ Rapportages over de populariteit van de sport onder moslima's of over de successen van competitieve kickboksende moslima's benadrukken de vermeende tegenstrijdigheid tussen een 'gewelddadige', 'mannelijke' sport aan de ene kant en de nederige, bescheiden houding die moslima's nastreven, aan de andere. Deze vermeende tegenstrijdigheid vormt de basis om kickboksen te portretteren als een middel om vrouwen en meisjes te emanciperen en empoweren, en om vooral de drempels voor sportparticipatie te benadrukken in plaats van de successen. Zo zouden moslima's moeten 'loskomen van hun religie' of 'breken met traditie' om een kickbokser te worden.

Ook sportbeleid berust op het idee dat de sport een middel is om moslima's sterker te maken en hen uit te rusten met de fysieke vaardigheden en kracht om

Sportbeoefening wordt gepresenteerd als middel om te integreren

hen te emanciperen en 'empoweren'. Recreatieve sportparticipatie, specifiek voor minderheidsgroepen, wordt in Nederland gepresenteerd als een toegangspoort tot deelname aan de samenleving. Hoewel sommige beleidsdocumenten en programma's sportbeoefening als doel op zich benadrukken, wordt sportbeoefening tussen de regels door ook gepresenteerd als middel om te integreren,² en – zoals

antropoloog Lila Abu-Lughod zou zeggen – om moslima's te 'redden' uit de handen van die religie die vaak als onderdrukkend getypeerd wordt.³

Het emancipatiediscours dat aan het overheidsbeleid ten grondslag ligt impliceert dat moslima's iets missen dat ze door moderne seculiere interventie kunnen verwerven. Hoewel vechtsporten en zelfverdedigingstraining vast en zeker een versterkend effect hebben op jonge vrouwen in termen van fysieke kracht en zelfvertrouwen, is het problematisch om kickboksen te framen als empowerment en integratie specifiek voor moslima's. Het veronderstelt een onderdanige, onderontwikkelde groep mensen die getransformeerd moet worden tot seculiere, moderne individuen.

De gym: seculier en halal

Maar is sport dan seculier? Sport en spel zijn van alle tijden en plekken, maar de moderne sport zoals we die nu kennen is juist beïnvloed door '*muscular Christianity*': een ideologie uit de negentiende eeuw die sportparticipatie als manier zag om een positief christelijk karakter te ontwikkelen. *Muscular Christianity* institutionaliseerde sport zo ten dienste van God en het koloniale rijk.⁴ Vandaag de dag wordt sport echter vaak als tegenhanger van religie gezien, of zelfs getypeerd als een nieuwe religie: in plaats van in een gebedshuis komen mensen samen op het voetbalveld, in de sportschool of op de hardlooproutes in parken. Sport

zou ruimte bieden voor seculiere zelfontwikkeling en groepsvorming.

De mainstream Nederlandse liberale samenleving gaat uit van een dichotomie tussen seculier/modern enerzijds en religieus/'achterblijvend' anderzijds, met een impliciete superioriteit van christendom en wijsheid.⁵ Dit is goed zichtbaar in sportbeoefening, bijvoorbeeld als we kijken naar discussies over voetballers die vasten tijdens de ramadan, of discussies over gescheiden sporten

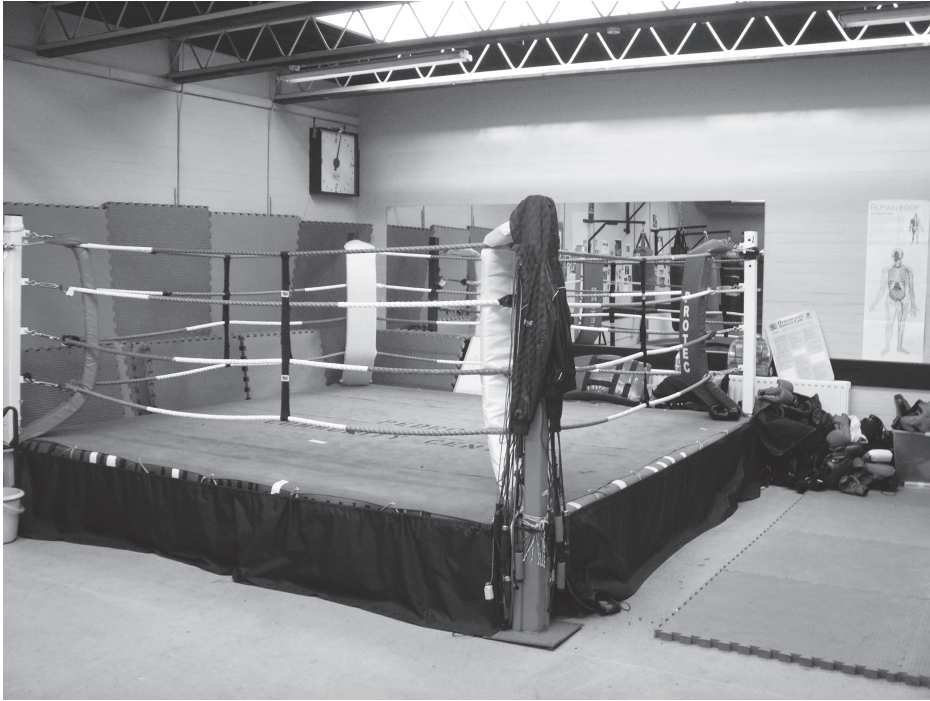

Waarschuwbordje in een women-only gym. Foto: Jasmijn Rana

voor vrouwen. Zoals Hirschkind uitlegt, impliceert seculariteit altijd een relationele dynamiek met religie, meer dan een identiteit.⁶ Door sport te presenteren als tegenhanger van religie ontstaat het seculiere karakter van sport.

Net als de zichtbaarheid van voetballers die we op tv het vasten zien breken tijdens een voetbalwedstrijd, betwist de opkomst van *women-only* sporten, zoals kickboksen, maar ook zwemmen en fitness, de veronderstelling dat sport seculier is. Sportclubs die zich richten op moslima's laten zien dat sport niet alleen als seculier of religieus kan worden opgevat, maar dat er een samenspel gaande is. Aan de ene kant hebben jonge moslima's door hun sportbeoefening toegang tot praktijken en identiteiten die als seculier bestempeld worden en laten ze zien dat ze meer zijn dan hun religieuze identiteit. Het werken aan een fit, gezond en sterk lichaam past in de seculier-moderne discoursen die inherent zijn aan sportbeoefening in Nederland. Aan de andere kant doorbreekt hun sportbeoefening de kunstmatige tegenstelling tussen de seculiere, moderne, feministische vrouw aan de ene kant en de religieuze, conservatieve en achtergestelde vrouw aan de andere.

De gym is een niet-religieuze ruimte waarin moslima's niet alleen seculiere, maar ook vrome sensibiliteiten belichamen. Dat gebeurt bijvoorbeeld in gyms die in de aankondiging van de *women-only* sessies duidelijk maken dat ook moslima's zich bij hen op hun gemak zullen voelen. De uitvoering van kickboksen voor alleen vrouwen varieert per gym, maar in alle gevallen kunnen alleen vrouwen deelnemen aan de les. Meestal is de trainer ook een vrouw. Sommige

De ring. Foto: Jasmijn Rana

sportscholen zorgen ervoor dat de deur gesloten is en dat de gordijnen dicht zijn of dat de jaloezieën naar beneden zijn getrokken, zodat toeschouwers niet naar binnen kunnen komen of kijken. Voor sommige moslima's is sportparticipatie pas een optie als duidelijk is dat genderscheiding zeer strikt wordt toegepast. Mannelijke trainers of toeschouwers zijn voor hen ongepast of maken hen ongemakkelijk. Bovendien kunnen de vrouwen die een hidjab dragen deze af doen tijdens het sporten.

Waar reguliere Nederlandse kickboksflyers en -posters vrouwen afbeelden in een (liefst roze) hemdje of sport-bh, promootte de populaire gym waar ik onderzoek deed de lessen door op de flyers feitelijke informatie centraal te stellen (plaats en tijd), naast een kleine foto van twee trainers in lichaamsbedekkende sportkleding. De flyer van deze gym vermeldde ook de bijzondere kenmerken van deze lessen: geblindeerde ramen en de afwezigheid van zowel mannen als muziek. De eerste twee punten hebben betrekking op de volledige scheiding van mannen en vrouwen. De afwezigheid van muziek is een voorwaarde voor moslims die geloven dat de meeste soorten hedendaagse muziek haram zijn.⁷ De lijst met kenmerken gaat vergezeld van een afbeelding van een halalstempel zoals die wordt gebruikt om voedselproducten te certificeren. Hoewel er geen certificering is voor zoiets als 'halal sporten', benadrukt de stempel het moslimkarakter

van de kickbokslessen. In deze gym was het aandeel moslima's in de *women-only* training hoger dan elke andere gym die ik bezocht.

Uiting van religie in sportkleding

Het beoefenen van kickboksen in de hierboven beschreven sportschool kan als een daad van vroomheid worden beschouwd. Die vroomheid komt terug in de *gender performance* van de kickboksende vrouwen, bijvoorbeeld door middel van kledingkeuze. Net als veel andere sporten vereist kickboksen specifieke kleding. Bokshandschoenen en scheenbeschermers zijn noodzakelijk, maar kickboksshorts en een tanktop zijn optioneel; een lange joggingbroek en een T-shirt dragen is ook mogelijk tijdens de trainingen. De dameskleding wijkt vooral af van de herenkleding qua pasvorm en benadrukt vrouwelijkheid door de kleur roze. Om tegenwicht te bieden aan de

Kickboksflyers beelden vrouwen af in een roze sport-bh

vermeende mannelijkheid van de sport, benadrukken de vrouwen vaak juist hun vrouwelijkheid in hun kleding. Dit fenomeen is veel bestudeerd in de sportpraktijken van vrouwen, maar kickboksende moslima's laten zien hoe religie ook een rol speelt in hun *gender performance*. De meeste gebruikelijke kledingpraktijken, waaronder het bedekken van benen en schouders, pasten de kickboksers toe zonder veel discussie. Toen ik de jonge vrouwen vroeg waarom ze zich zo kleedden, waren hun antwoorden vaak gebaseerd op religieuze argumentatie: 'Het is haram om mijn blote benen te laten zien aan mannen' of 'Later wil ik ook een hidjab dragen, dus het is goed als ik nu alvast geen korte broek draag.'

De meisjes verwijzen niet naar religieuze geleerden, lezingen of specifieke teksten. Veel van hun religieuze kennis over kleding, gedrag en overtuigingen, krijgen ze via familieleden en vrienden. In mijn interviews en dagelijkse interacties met de jonge vrouwen kwam het belang van kleding vaak naar voren. Het wel of niet dragen van een hidjab was een veelbesproken onderwerp in het leven van de jonge vrouwen die ik ontmoette. Het is een keuze waar velen over nadenken als ze, in hun woorden, 'ouder worden' en 'serieuzer zijn'. Voor veel meisjes en jonge vrouwen is het dragen van een hoofddoek een reden om niet deel te nemen aan competitieve gevechten. Hoewel er gevallen zijn van gesluierde moslima's in competities van andere vechtsporten, zoals taekwondo, beschouwen zowel gesluierde als ongesluierde jonge vrouwen kickboksen met een hoofddoek als 'niet goed'.

Sportwedstrijden zijn evenementen waar seculariteit wordt gearticuleerd door de afwezigheid van religie. Religieuze symbolen zijn niet toegestaan of op zijn minst zeldzaam. Een mannelijke kickbokser kan buigen en bidden voor een

gevecht, maar wanneer vrouwelijke kickboksers vechten met een hidjab, kunnen zowel zichzelf, medemoslims als niet-moslims dit opvatten als een tegenstrijdigheid binnen de uitvoering van het geloof. De symbolische kracht van de hidjab, die staat voor onderdanigheid, bescheidenheid en vrome vrouwelijkheid in het algemeen, toont de spanning tussen kickboksen en vroomheid. Vanwege de parameters van de *women-only* setting bestond die veronderstelde tegenstrijdigheid echter niet in trainingssessies. Integendeel, de jonge vrouwen complimenteerden elkaar op meer bedekkende vormen van kleding en creëerden zo gezamenlijk een vrouwelijk en vroom schoonheidsideaal binnen en buiten de muren van de kickboksgym.

Vormen van zelfverbetering

Kickboksen, en sport in het algemeen, geeft jonge vrouwen een betekenisvolle hobby waarin groepsvorming én werken aan jezelf centraal staat. Een sterk en slank lichaam en kickbokstechnieken zijn daarbij belangrijk, maar dit gaat samen met het vormgeven en verbeteren van een 'zelf'. Het constante streven naar zelfverbetering is niet alleen een kenmerk van de *Zeitgeist*, maar is ook inherent aan de cultivatie van 'een goede moslim'.⁸ De processen van identiteitsvorming en *gender performance*

*Een gezond, vrouwelijk,
maar ook vroom zelf
creëren*

tonen aan dat het vrome 'zelf' niet alleen wordt geproduceerd in conventionele religieuze ruimtes. Terwijl sportpraktijken en sportruimten als seculier worden gezien en gepresenteerd, vormen geloofsuitvoeringen een onmiskenbaar onderdeel van sommige *women-only* sporten.

De sportdeelname van moslima's is ingebed in het publieke en politieke discours waarin hun lichamen en praktijken worden afgezet tegen een moderne, seculiere manier van leven. Sport wordt gepresenteerd als een manier om tot de progressieve, seculiere natiestaat te behoren. Voor de vrouwen die deelnemen aan *women-only* kickboksen, is het cultiveren van vechttechnieken echter een manier om een gezond, vrouwelijk, maar ook vroom zelf te creëren. De populariteit van kickboksen onder moslima's in Nederland, net als in andere Europese landen, is een belangrijke sociale verandering voor vrouwen die stereotypen van onderdanigheid en onderdrukking aan de ene kant en van seculariteit aan de andere kant doorbreekt.

§

Jasmijn Rana is universitair docent bij het Instituut Culturele Antropologie en

Ontwikkelingssociologie van de Universiteit Leiden. Momenteel doet ze als visiting scholar bij de University of California, Berkeley, onderzoek naar de racialisering van moslima's tijdens recreatief hardlopen. Ze is auteur van het boek *Punching Back: Gender, Religion and Belonging in Women Only Kickboxing* (2022).

Noten

- 1 Jasmijn Rana, "Ladies-only! Empowerment and comfort in gender-segregated kickboxing in the Netherlands," in *Race, Gender and Sport*, red. Aarti Ratna & Samaya Farooq Samie (New York: Routledge 2017); Samaya Farooq Samie en Sertaç Sehlirkoglu, "Strange, Incompetent and Out-Of-Place: Media, Muslim Sportswomen and London 2012," *Feminist Media Studies* 15, nr. 3 (2014): 363–381.
- 2 Jasmijn Rana, "Secular-religious Self-improvement: Muslim Women's Kickboxing in the Netherlands," *American Ethnologist* 49, nr. 2 (2022): 191–203.
- 3 Lila Abu-Lughod, *Do Muslim Women Need Saving?* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2015).
- 4 Niko Besnier, Susan Brownell en Thomas Carter, *The Anthropology of Sport: Bodies, Borders, Biopolitics* (Oakland: University of California Press, 2018), 45.
- 5 Sarah Bracke, "Subjects of Debate: Secular and Sexual Exceptionalism, and Muslim Women in the Netherlands," *Feminist Review* 98, nr. 1 (2011): 28–46; Gloria Wekker, *White Innocence: Paradoxes of Colonialism and Race* (Durham: Duke University Press, 2016).
- 6 Charles Hirschkind, "Is There a Secular Body?," *Cultural Anthropology* 26, nr. 4 (2005): 641.
- 7 Jonas Otterbeck, "Battling over the Public Sphere: Islamic Reactions to the Music of Today," *Contemporary Islam* 2, nr. 3 (2008): 211–28.
- 8 David Kloos, *Becoming Better Muslims: Religious Authority and Ethical Improvement in Aceh, Indonesia* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2018).